

Arkitekturens betydning for helse og helbred

Gjengedal E, Schiøtz A, Blystad A, red.

Helse i tid og rom

172 s, ill. Oslo: Cappelen Akademisk, 2008.

Pris NOK 288

ISBN 978-82-02-26004-0

Intuitivt erfarer de fleste at våre omgivelser har betydning for velvære, helse og helbred. Allikevel er det ikke gitt at vi reflekterer over og enkelt kan forstå disse sammenhengene, langt mindre er det slik at sam-

funnet og viktige institusjoner som sykehus, sykehjem, ulike behandlingstilbud og skoler innrettes slik at denne erkjennelsen tas til etterretning. Kunnskap om forholdet mellom arkitektur, det estetiske, omgivelsene, velvære, helse og helbred er viktig og dagsaktuell kunnskap og bør også være etterspurt kunnskap, ikke minst blant leger og helsepersonell. I *Helse i tid og rom* tematiseres slike sammenhenger i fortid og nåtid, i teori og praksis, og det gjøres på en enkel og introduserende måte.

Boken springer ut av en tverrfaglig konferanse som ble arrangert ved Institutt for samfunnsmedisinske fag ved Universitetet i Bergen i 2005. Som konferansen er den tverrfaglig anlagt – bidragsyterne er faglig forankret i antropologi, filosofi, historie, sykepleie og arkitektur.

Redaktørens utgangspunkt er at både de naturlige og de kulturskaptede omgivelsene er av grunnleggende betydning for helse, livskvalitet og helbred og at denne type innsikt bør vies større oppmerksomhet. Innledningsvis skriver de at siktemålet med utgivelsen er å bidra til ny kunnskap og til å øke bevisstheten hos både pasienter og behandlere om omgivelsenes betydning for helse og helbred.

Det er sju kapitler, organisert i tre hoveddeler. Første del gir en generell innføring i forholdet mellom det estetiske, velvære og helse. Her diskuteres blant annet hvilke estetiske egenskaper det i denne sammenhengen dreier seg om. Annen del består av to interessante og velskrevne historiske kapitler. Mer konkret analyseres i det første forholdet mellom sykerom og handlingsrom og hvordan klasse og kjønn er viktige analytiske innganger for å forstå aspekter ved henholdsvis tuberkulose og kjønnsykdom, to sentrale diagnoser fra 1800- og 1900-tallets Norge. I det andre blir det belyst hvordan arkitekturen og medisinen flettes sammen og blir del av en felles diskurs der funksjonalismen og bolig- og sosialhygiene utgjør omdreiningspunktene. Mens disse

kapitlene tematiserer hvordan kunnskap og ekspertise i sin tid bidro til fremskritt og optimisme, peker forfatterne i den siste delen på en rekke problematiske sider ved den samme utviklingen. En mer eller mindre felles ramme for disse kapitlene er at den naturvitenskapelige og biomedisinske tenkemåten som kjennetegner moderne medisin utfordres gjennom studier av menneskets livsverden og gjennom fenomenologien. Arkitekturteoretikeren Christian Norberg-Schulz' stedsteori står sentralt i flere av tekstene og anvendes for å belyse empiri og ulike institusjonsmessige rammer for helse og helbred. Å skape steder og rom som ikke virker fremmedgjørende, men som derimot kan bidra til å fremme helse og helbred er her et viktig anliggende. Makt- og disiplineringsaspekter løftes også tydelig frem.

Tidvis er kapitlene litt ujevne når det gjelder nivå, kompleksitet og språk. Samtidig er det vanskelig å etterlyse en mer enhetlig ramme når den springer ut av et seminar med svært forskjellige innlegg. Tverrfaglighetens utfordringer knyttet til språk, begrepsbruk og samlede perspektiver og problemstillinger fremstår som forholdsvis godt ivarettatt.

Helse i tid og rom er tilrettelagt for helsefag- og arkitekturstudenter samt for fagfolk som er opptatt av omgivelsenes betydning for menneskets velbefinnende og helseprosjesser. Så vidt jeg kan bedømme tror jeg boken befinner seg på et nivå som gjør at den vil treffe målgruppene. Samtidig har den potensial til å kunne favne et mer allment publikum. Her er mye interessant stoff – anbefales.

Hilde Bondevik

Senter for tverrfaglig kjønnsforskning
Universitetet i Oslo

En kilde til kunnskap og glede

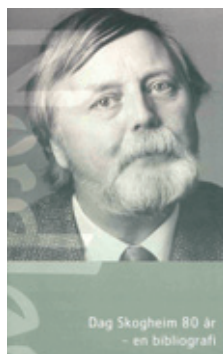
Hartviksen I, Hartviksen SN.

Dag Skogheim 80 år – en bibliografi

240 s. Mo i Rana: Nordland fylkeskommune,

2008. Pris NOK 300

ISBN 978-82-10-05043-5

Det er ikke hver dag at en fylkeskommune i samarbeid med et forlag utgir en bibliografi over bøker, artikler, kringkastingsprogrammer og arkivmateriale av og om en fremdeles aktiv forfatter. Men det har Nordland og Tiden Norsk Forlag

gjort. De vil gratulere «hedersmannen Dag Skogheim».

Skogheims forfatterskap favner vidt, både skjønn- og faglitterært. Det bidrar til vår felles historiske hukommelse, spesielt gjelder det nordnorsk arbeiderbevegelse, den annen verdenskrig og tuberkulose herjinger. Avgjørende for liv og forfatterskap ble årene 1943–54. Knapt 15 år gammel ble Dag Skogheim rammet av lunge- og tuberkulose, og først 11 år senere kunne han – friskmeldt – forlate Grefsen sanatorium, ta artium som privatist og utdanne seg til lærer. Før han kom til Grefsen var han pasient ved Vensmoen sanatorium i Salt-dalen og ved Helseheimen i Namsos. Han var gjennom hele repertoaret: liggekurene, blåsingene, de store operasjonene. En betydelig del av hans faglitterære produksjon har bakgrunn i hans personlige opplevelser som tuberkuløs. Han har satt tuberkulosen inn i større medisinske, samfunnsmessige og kulturelle sammenhenger i flere bøker – fra *Tæring* i 1988 til *Sanatorieliv: fra tuberkulosens historie* i 2001. Sammen med legen og juristen Aslak Syse har han gitt ut bok om psykisk utviklingshemmedes retts-sikkerhet: *I gode og vanskelige dager* (1994).

Mye av hans faglitterære forfatterskap trekker frem altfor lett glemte hendelser i vår historie, og i den fremragende *Tre dager i mai*, et dykk i vår krigshistorie, viser han en fortellerevne og et tvisyn som gjør at man må undre seg over at dette ikke er blitt en del av skolens undervisning. Bedre utgangspunkt for elevdiskusjoner om krigen kan jeg vanskelig tenke meg.

Ved siden av det faglitterære forfatterskapet har Skogheim en betydelig skjønnlitterære produksjon. Mest berømt er «Sulis-Valby-kvartetten» fra 1980-årene, fire romaner om arbeiderbevegelsen nordpå. Men jeg er ikke sikker på om han noen gang har skrevet bedre enn i sin seneste roman *Sju mann* (2006).

Blant de mange priser han er tildelt for sin maurflittige aktivitet mener jeg Sverre Steen-prisen fra Den norske historiske forening må rangeres høyest. Den fikk han i 2002 for *Sanatorieliv*. Han var den sjuende som fikk prisen, der listen for øvrig er dominert av våre ledende faghistorikere.

Dag Skogheims bibliografi får stadig nye tilskudd – mannen er i full aktivitet. Men redaktørene har gjort den unødvendig vanskelig å orientere seg i. Stoffet er ordnet etter sjanger, men jeg savner innledende lister over hovedtrekkene i hvert avsnitt. Nå får man i stedet vite, bok for bok, hva den inneholder. Det blir for kronglete. Jeg savner dessuten en indeks. Meningen må jo være at dette skal være en bruksbok.

Den er trykt i et lite opplag, innholdet skal etter hvert bli publisert i digital form. Denne bibliografien anbefales som leservei-